

CZU 332.334:631.111+631.432.52](498)

EVOLUȚIA FONDULUI FUNCJAR AGRICOL ÎN ROMÂNIA ȘI VULNERABILITATEA LA DIFERITE TIPURI DE DEGRADARE

GABRIELA BIALI, N. POPOVICI
Universitatea Tehnică "Gh. Asachi" Iași

Abstract. In this paper, the official statistical data regarding dynamics of agricultural land fund of Romania in the last 65 years are presented.

The main factors contributing to soils degradation of this fund are exposed in the paper, and one of them is reflected in the decrease of their fertility.

It highlights the consequences of one of the most important degradation factors: soil erosion.

Key words: Agricultural area use, Dynamics, Soil erosion.

INTRODUCERE

La 31.XII.2004 suprafața totală a fondului funciar al României era de 23.839 mil. ha. Dacă ținem

seama de formele de relief și de rețeaua hidrografică, se poate considera ca în România, în linii generale, repartizarea fondului funciar este echilibrat.

În structura fondului funciar național, agricultura are cea mai mare pondere (cca. 62%), urmată de silvicultură (cca. 28%).

MATERIAL ȘI METODĂ

Structura terenurilor agricole, suprafața arabilă este dominantă (cca. 63%), după care urmează pajiștile naturale (cca. 33%) și plantațiile viti-pomicole cu câte puțin sub 2% fiecare (tab. 1.).

Dinamica structurii terenurilor agricole în ultimele 6 decenii (tab. 1) impune câteva remarci.

În timpul și perioada următoare celui de al doilea război mondial suprafața agricolă a scăzut cu aproape 700 mii hectare, după care, în deceniile 6, 7 și 8 a crescut sistematic datorită, mai ales, lucrărilor de îndigui și desecare-drenaj precum și prin înregistrarea pe bază de măsurători cadastrale a unor suprafețe nedeclarate în evidențe statistice. În ultimele două decenii s-a produs o diminuare a suprafeței agricole ca urmare a extinderii terenurilor ocupate cu diferite construcții, astfel că la finele anului 1999, fondul funciar agricol al României reprezenta 98,2% din suprafața anului 1938.

Tabelul 1

*Dinamica structurii terenurilor agricole în perioada 1938-2004
(după Studiul fondului funciar al R.S. România – 1983 și Anuarele Statistice)*

Anul	Suprafața	Total agricol	Modul de folosință la (sfârșitul anului)			
			Arabil	Pășuni și fânețe	Plantații viticole	Plantații pomicole
1938	mii ha	15005,9	10098,8	4416,9	249,2	247,0
	%	100	100	100	100	100
1970	mii ha	14930,3	9736,7	4418,4	346,8	428,4
	%	99,5	96,5	100	139,2	173,4
1990	mii ha	14759,0	9458,0	4705,2	277,5	318,0
	%	98,4	93,7	106,5	114,4	128,7
1995	mii ha	14797	9337,1	4890,1	292,4	277,6
	%	98,6	92,2	110,7	117,3	112,4
2000	mii ha	14856,8	9831,1	4948,8	272,3	254,6
	%	99,0	97,3	112,0	109,3	103,1
2004	mii ha	14838,0	9399,0	4938,0	260	241,0
	%	98,8	93,0	111,8	104,3	97,6

Viile și livezile – după o reducere drastică în deceniul al cincilea – s-au extins treptat inclusiv pe terenurile plan – horizontale, atingând cele mai mari suprafețe la finele anului 1970. În deceniile al optulea și al nouălea plantațiile viti – pomicole s-au restrâns, cu precădere, pe terenurile înclinate, iar în ultimul deceniu, multe trupuri viti – pomicole, aparținând fostelor Cooperative Agricole de Producție, au fost abandonate.

Este de remarcat faptul că suprafața plantațiilor viti - pomicole a scăzut în anul 2004 față de cea existentă la sfârșitul anului 1995 prin înființarea unor parcele cu viță-de-vie pe suprafețele agricole obținute de la proprietarii de drept în urma aplicării Legii Fondului Funciar 18/ 1991, a scăzut continuu în anii ce au urmat, și din cauza defrișărilor sau abandonării acestor terenuri.

Pajiștile au înregistrat după război o creștere de 2,7%, s-au diminuat în deceniul al șaselea cu cca. 334 mii hectare – pe seama creșterii suprafețelor arabile și acelor cu plantații viticole și pomicole – după care s-au extins sistematic în dauna folosințelor agricole superioare, ajungând să reprezinte în structura fondului funciar agricol din 2004, cu 11,8% mai mult decât în 1938.

Dinamica suprafețelor folosite ca arabil a fost similară celei aferente terenului agricol, dar s-a produs în limite mai largi; a fost în 1950 cu 7,1% mai mică decât în 1938, a crescut până la valori de 97 % în următoarele trei decenii după care, s-a redus accentuat, ajungând să reprezinte în anul 2004, doar 93,1 % din suprafața anului 1938. Cauzele principale ale diminuării – în special după Decembrie 1989 – a suprafețelor

cu teren arabil au fost extinderea necontrolată a intravilanului și a construcțiilor din extravilan, ca și abandonarea sau trecerea la alte folosințe agricole a terenurilor de pe versanții cu pantă mare.

În general suprafața de teren agricol s-a menținut în limite constante în ultimii 25 de ani.

Datorită condițiilor naturale și social-economice specifice țării noastre, o mare parte din solurile României este afectată de procesele de degradare care le afectează fertilitatea.

Tabelul 2

Tipuri de degradare a solurilor din România (Anuarele statistice ale României)

Nr. crt.	Tip de degradare	Localizare (preponderentă)	Suprafață *	
			10 ³ ha	% din suprafața totală
1	Eroziune prin apă (în suprafață și adâncime)	Regiunea colinară și de podiș, dealurile subcarpatice	6300 (din care ravenări 376 · 10 ³ ha)	26,3
2	Alunecări de teren	Regiunea colinară și de podiș, dealurile subcarpatice	702	2,9
3	Eroziune prin vânt	Sectoarele cu soluri nisipoase din Câmpia Română și Delta Dunării	378	1,6
4	Colmatare / aluvionare	Luncile râurilor interioare, câmpii de divagare, lunca și Delta Dunării	950	4,0
5	Compactare	Întreaga zonă agricolă (predominant în regiunea de câmpie)	1344	5,6
6	Formarea crustei	Cvasitotalitatea solurilor prăfoase	2300	9,6
7	Aridizare	Local în lunca îndiguată a Dunării	362	1,5
8	Distrușgerea solului prin lucrări de excavare și minerit la zi	În special în zonele miniere de exploatare a cărbunelui din Oltenia	15	0,1
9	Acoperire cu deșeuri și reziduuri solide	Zone preurbane, termocentrale, zone miniere	18	0,1
10	Sărăturare (în principal naturală)	Câmpia Română de est, Câmpia de vest, local în Podișul Moldovei	614	2,6
11	Poluare chimică (în genere moderată)	Zone industriale, exploatarea petroliere	900 (+ poluare slabă pe cca. 3641 · 10 ³ ha)	3,8
12	Reducerea conținutului de materie organică și macronutrienți	Bărăgan, Dobrogea, Sudul Câmpiei Române dintre Olt și Argeș	3342	14,1
13	Acidifiere	Terenurile agricole din afara zonei forestiere	841	13,5

* Unele tipuri de degradare se suprapun, astfel că % exprimă valori individuale care însumate depășesc 100 %.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Activitatea de conservare a solurilor, restaurarea și reconstrucția ecologică a terenurilor degradate prin procesele de versant (eroziuni, alunecări de teren, etc.) prezintă și pentru țara noastră un interes național. Procesele de versant au consecințe grave asupra mediului, producției agricole, calității apelor, duratei de funcționare a lacurilor de acumulare, asupra căilor de comunicație, așezărilor umane etc.

Din suprafața totală agricolă a țării o mare parte este caracterizată prin pante mai mari de 5%, fiind favorabilă eroziunii și altor procese de versant. Predomină eroziunea hidrică, care a determinat inclusiv apariția pe teritoriul agricol al țării noastre a peste 2250 km formațiuni ale eroziunii în adâncime (active) și acutizarea caracterului torențial a cca. 5600 bazine hidrografice mici.

Anual se pierd prin eroziune 150 milioane tone sol, conținând 1,5 milioane tone humus, la 0,45 milioane tone teren cu azot, precum și însemnate cantități de fosfor, potasiu și alte elemente (calciu, magneziu, molibden, bor etc.)

Pierderile anuale specifice de sol prin eroziune variază între 3,2 și 51,5 tone/ha; media ponderată pe țara fiind de 16,28 tone / ha/an, mult superioară față de pierderile maxime tolerabile admisibile de 3...6 tone / ha/an.

Media specifică de aluviuni este de 2,06 tone / ha, valoare deosebit de ridicată. Zona de dealuri, în care se practică și o intensă agricultură și care reprezintă 40 % din suprafața țării, furnizează 73 % din scurgerea totală de aluviuni în suspensie din cursurile de apă.

Cercetările efectuate în România la Stațiunea Centrală de Cercetări pentru Combaterea Eroziunii Solului de la Perieni, județul Vaslui, au demonstrat ca pe o perioadă de 40 de ani, pierderile de recoltă cumulate reprezintă cca. 312000 tone/an (Gabriela Biali, N. Popovici, 2006; M. Moțoc, 1982).

Puternic afectate de eroziune sunt actualmente Podișul Moldovei (unde eroziunea solului însoțește sărăcia), Podișul Getic, dealurile Subcarpatice și Podișul Transilvaniei. În aceste zone, în funcție de condițiile naturale specifice și de modul de exploatare a terenurilor, eroziunea se suprapune pe mari suprafețe cu alunecări, ravene și exces permanent de umiditate.

Concomitent cu extinderea și aprofundarea studiilor și cercetărilor în condițiile concrete ale unor mari zone naturale, lucrările de amenajare a bazinelor hidrografice au căpătat o mai mare amploare din anul 1971. Au fost realizate lucrări în bazine hidrografice cu folosințe predominant agricole în care terenurile arabile ocupau 40 – 60 % din suprafața acestora.

La sfârșitul anului 1989, suprafețele de terenuri în pantă echipate cu lucrări de conservarea solului însumau 2,2 milioane ha din totalul acestei suprafețe, cca. 1 milion ha au beneficiat de lucrări complexe, care au fost proiectate și realizate pe bazine hidrografice.

Realizări cu totul deosebite, au fost obținute și în ce privește amenajarea terenurilor în pantă destinate plantațiilor de vie și pomi. Până în anul 1990 înființarea acestor plantații s-a făcut numai pe baza unor proiecte elaborate de I.S.P.I.F. și de grupele de proiectare de la județe.

Realizările deosebite din acest domeniu, comparabile cu cele obținute în țări cu tradiție în domeniu, s-au bazat în mare parte pe cercetări întreprinse în țara noastră, atât în agricultură, cât și silvicultură pe concluziile obținute din studiile privitor la comportarea tehnică, funcțională și eficiența tehnică și economică a lucrărilor realizate pe suprafețe mari, mai ales din anul 1960, la care se pot adăuga experiența bună a deținătorilor de terenuri și transmisă de secole de-a lungul anilor.

Cea mai mare parte a lucrărilor antierozionale au fost scoase din funcțiune iar rata anuală a eroziunii aproape ca s-a dublat, consecința fiind în principal scăderea pronunțată a producțiilor agricole și degradarea de multe ori ireversibilă a terenurilor prin eroziune (D. Ambaruș, Gabriela Biali, 2000; Gabriela Biali, N. Popovici, 2006; Gh. Mihaiu, 2002).

Având în vedere că terenul este finit și fix, iar resursele care satisfac cerințele populației sunt limitate se impune, tot mai pregnant, necesitatea folosirii raționale a fondului funciar în general, și a celui agricol în special, în concordanță cu evoluția socială și fără a produce modificări cu repercusiuni dăunătoare în organizarea naturală a spațiului geografic.

CONCLUZII

Necesitatea de supraveghere sistematică a evoluției proprietăților solului a devenit foarte imperioasă în România, în ultimele decenii, îndeosebi ca urmare mai ales a implicațiilor factorului antropic.

Astfel se face ca în ultimii 15 ani, pierderile de sol, datorită proceselor de versant sunt apreciate a fi mai mari cu 20...50%, comparativ cu estimările făcute până în anul 1982. Această concluzie este susținută de:

◆ efectele produse de eroziunea solului asupra mediului și direct la nivelul de proprietar de teren, accentuate mult odată cu trecerea la executarea preponderentă a lucrărilor agricole pe linia de cea mai mare pantă pot fi concretizate în;

◆ scăderea continuă a fertilității solului și a producției;

◆ scoaterea din cultura a importante suprafețe de teren (200 - 300 ha anual), numai prin formațiunile eroziunii în adâncime, la care se adaugă terenurile limitrofe care nu pot să fie lucrate, fiind abandonate.

Disponând de o suprafață însemnată de terenuri amplasate pe versanți, România reprezintă un anumit model de utilizare extrem de diversificată a acestor terenuri, chiar dacă în conformitate cu statisticile oficiale din România, în perioada ultimilor ani nu s-au produs însemnate modificări în evoluția fondului funciar.

BIBLIOGRAFIE

1. Ambarus, D.; Biali, Gabriela. *Tendențe în dinamica proceselor erozionale determinate de restructurarea actuală a categoriilor de folosință de pe versanții unui bazin hidrografic. Studiu de caz.* Analrele Univ. „Ovidius”, Constanta. Anul II, Seria Construcții, vol. I, 2000.

2. Ambarus, D. *Cercetări privind evoluția proceselor erozionale și amenajărilor pentru atenuarea lor; funcție de dinamica categoriilor de folosință de pe terenurile în pantă.* Teză de doctorat. Univ. Tehnică „Gh. Asachi” Iași.

3. Biali, Gabriela; Popovici N. *Amenajări pentru protecția și conservarea solului.* Ed. Performantica, Iași, 2006.

4. Mihaiu, Gh. *Conservarea solurilor, restaurarea și reconstrucția ecologică a terenurilor egradate prin procese de versant.* In: volumul omagial-aniversar „Semicentenar I.S.P.I.F., Ed. BREN, Bucuresti, 2002.

5. Mihaiu, Gh. *Contribuții la stabilirea strategiei de conservarea solului, restaurarea și reconstrucția ecologică a terenurilor degradate.* Ed. Academiei Romane, 2002.

6. Moțoc, M. *Ritmul mediu de degradare erozională a solului în România.* Buletinul informativ ASAS nr. 11, București, 1982.

7. Motoc, M. *Probleme actuale privind protecția și conservarea solului.* Ed. Academiei Romane, 2002.

8. *** Anuarele Statistice ale României – Institutul Național de Statistică.

Data prezentării articolului – 23.06.2008